

უმუშევრობა საქართველოში

ნატო ჩიკვილაძე
სტუ-ს პროფესორი

მანანა დიდმანიძე
სტუ-ს დოქტორანტი

UNEMPLOYMENT IN GEORGIA

Nato Chikviladze
professor of GTU
Manana Didmanidze
doctorant of GTU

RESUME

Unemployment remains one of the country's major challenges. The high level of unemployment dramatically reduces the income of the population as well as the state budget. The biggest negative result of unemployment is the decline in the output of products and services. Potential production of goods and services is lost without any trace. The main indicator of poverty in Georgia is the high level of unemployment. By virtue of the sharpest shortage of specialists for the enterprises of various branches of economy the authoritative center of preparation of specialists in marketing is necessary; By preparation of specialists it is necessary to strengthen attention to mastering by concrete methods, procedures and technologies of marketing activity. At the same time in the curriculum and curriculums it is necessary to consider all complex of modern requirements to the specialist in marketing (not being limited only functional knowledge), including formation of personal qualities and reception of the expanded circle of knowledge. The main indicators of unemployment are: the number of unemployed; duration of unemployment; unemployment rate; the sex-age structure of unemployed; professional-qualified structure of unemployed; territorial structure of unemployed. The formation of the natural level of unemployment can be affected by many factors, such as economic growth rates, demographic development trends, the emigration-immigration situation of the country, changes in the structure of the labor force, etc. Since the above figures are different in different countries, it is not surprising that every country has a different natural level of unemployment.

Key Words: Unemployment; Labor safety; Labor migration; Improving management; Dumping.

* * * *

უმუშევრობის პრობლემა მთელ მსოფლიოში კვლავ ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან საკითხად რჩება. რა თქმა უნდა, საქართველოც არის იმ ქვეყნებს შორის, სადაც ეს პრობლემა განსაკუთრებული სიმწვავეით დგას.

საქართველო არის პოსტ-საბჭოური ქვეყანა, რომელმაც გამოიარა ძალიან მძიმე გარდამავალი პერიოდი. დავიწყეთ იქიდან, რომ ცენტრალიზებული ეკონომიკიდან საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლა ნებისმიერ საზოგადოებაში გარკვეულ პრობლემებს ქმნის. თუმცა, ამ პრობლემებს ჩვენს ქვეყანაში დაემატა შიდა პოლიტიკური დესტაბილიზაცია, რომლის მაქსიმალურად გამწვავებასაც ცდილობდნენ გარე ძალები. მათ ეს ამკარად გამოუვიდათ და შედეგად ქვეყანაში წარმოიშვა არა ერთი სოციალურ-ეკონომიკურ-პოლიტიკური პრობლემა, რომელთა აღმოფხვრასა და მოგვარებას დღესაც ცდილობს საქართველო. ამ პრობლემებს შორის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი არის უმუშევრობა, რომელმაც, ქვეყანაში ჩატარებული სოციოლოგიური კვლევების თანახმად, უკვე რამდენიმე წელია გადაასწრო ოკუპაციის პრობლემას (რომელიც წესით, რა თქმა უნდა, ნომერ პირველი უნდა იყოს).

„მასობრივი ქრონიკული უმუშევრობა მწვავე სოციალური პრობლემაა. იგი აფერხებს ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებას და ხელს უშლის მოსახლეობის ცხოვრების დონის ამაღლებას.“ უმუშევრობა, ჩვენს ქვეყანაში რამდენიმე პრობლემას განსაკუთრებული სიმწვავეით აყენებს. მათ შორისაა სოციალური უთანასწორობის პრობლემა.

უმუშევრობა არა ერთ სოციალურ-ეკონომიკურ პრობლემას იწვევს, მათ შორისაა: მუშაკთა დეკვალიფიკაცია, სიღარიბის ზრდა, ადამიანთა ფსიქიკის შერყევა, მორალის დაცემა, თვითმკვლელობა, კრიმინოგენური სიტუაციის გამწვავება, ქორწინებისა და შობადობის შემცირება, განქორწინებულთა რიცხვისა და გარდაცვლილთა რაოდენობის ზრდა.

იმისთვის, რომ ვებრძოლოთ უმუშევრობას, პირველ რიგში, უნდა გავაანალიზოთ მისი გამომწვევი მიზეზები. „უმუშევრობის გამომწვევი მრავალი მიზეზი არსებობს: ეკონომიკის ტრანსფორმაცია, ეკონომიკური დაქვეითება, ეკონომიკური რეფორმების დროს დაშვებული შეცდომები, ინოვაციის განხორციელება, კორუფციის მაღალი დონე, არასრულყოფილი ინსტიტუციების არსებობა, რთული პოლიტიკური და კრიმინოგენური სიტუაცია და ა.შ.“

მას შემდეგ, რაც გავაანალიზეთ უმუშევრობის წარმოშობის მიზეზებს, უნდა დავიწყეთ მისი აღმოფხვრის გზებზე მუშაობა. პირველ რიგში, საჭიროა ეკონომიკური და საბიუჯეტო პრიორიტეტების სწორად დასახვა. თანამედროვე ეტაპზე საქართველოს შრომის ბაზრისათვის დამახასიათებელია გარკვეული თავისებურებები: დასაქმების შეზღუ-

დული შესაძლებლობები (სამუშაო ადგილების მცირე რაოდენობა), რაც საქართველოს ეკონომიკის განვითარების დაბალი დონით არის განპირობებული; მოთხოვნასა და მიწოდებას შორის არსებული მკვეთრი დისბალანსი; მოქმედების შეზღუდული არეალი; ნაკლები ელასტიურობა; სამუშაო ძალის დაბალი მობილურობა; ხანგრძლივ უმუშევართა მაღალი წილი; უმუშევრებში ახალგაზრდების მაღალი წილი; არაფორმალური დასაქმების დიდი წილი.

პოსტსოციალისტურ ქვეყნებში, მათ შორის საქართველოში, უმუშევრობამ ქრონიკული ხასიათი შეიძინა და მისი დაძლევა ეკონომიკური პოლიტიკის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მიმართულება გახდა. იგი მჭიდროდაა გადაჯაჭვული საბიუჯეტო-საგადასახო პოლიტიკასთან და ეკონომიკის სტრუქტურულ ძვრებთან.

საქართველოში უმუშევრობას ორი ძირითადი მიზეზი აქვს: მცირე ეკონომიკა და სამუშაო ძალის არასასურველი კვალიფიკაცია. დღეისათვის ფიზიკურად არ არსებობს იმდენი სამუშაო ადგილი, რამდენი მუშაობის მსურველიც არის. საშუალო და უმაღლესი განათლების დაბალი ხარისხის გამო საქართველოში პრობლემაა მაღალკვალიფიციური კადრების მოძიება. უმუშევართა უმრავლესობას სამწუხაროდ არა აქვს ის კვალიფიკაცია და ცოდნა, რაც ხშირად ამა თუ იმ ვაკანსიის დასაკავებლად საჭირო. შესაბამისად, საქართველოში არის დღევანდელ მოთხოვნებთან მიმართებით იმ არაკვალიფიციური კადრების სიჭარბე, რომლებიც ემიგრირებაზე არიან ორიენტირებულნი და რადგან განვითარებულ ქვეყნებში იაფ, არაკვალიფიციურ სამუშაო ძალაზე მოთხოვნაა, თანახმა არიან იქ დაიწყო მუშაობა. ემიგრანტები ევროპისა და ჩრდილო ამერიკის ქვეყნებისთვის იაფი სამუშაო ძალაა, მაგრამ ქართველებისთვის იქ მიღებული შრომის ანაზღაურება იმდენად მაღალია, რომ არა მარტო საკუთარი თავის, არამედ საქართველოში დარჩენილი ოჯახის შენახვაც შეუძლიათ.

იმისთვის, რომ უმუშევრობის დონე არ გაიზარდოს, მნიშვნელოვანია რიგი ღონისძიებების გატარება:

- ❖ მართვის გაუმჯობესება - იგულისხმება, რომ აღმოიფხვრას სახელმწიფო სტრუქტურებში ხელმძღვანელ-მუშაკთა შეცვლისას, ძველი თანამშრომლების მასობრივად დათხოვნისა და პირადი ერთგულების ნიშნით დაკომპლექტებული „საკუთარი გუნდით“ მოსვლის მანკიერი პრაქტიკა.

- ❖ დასაქმებულთათვის კანონით მინიჭებული უფლებების დაცვა - ამ მიმართულებით აუცილებელია გავაძლიეროთ პროფკავშირები. შრომის კოდექსის დარღვევაზე სწრაფად და ობიექტურად უნდა რეაგირებდეს აღმასრულებელი ხელისუფლება.

- ❖ ანტიდემპინგური კანონის შემუშავება - დემპინგი ემსახურება ადგილობრივ მწარმოებელთა

ჩაძირვას, იგი მკვეთრად აზარალებს მცირე ბიზნესს და შესაბამისად ზრდის უმუშევრობის დონეს. აუცილებელია, სახელმწიფო აქტიურად ებრძოდეს დემპინგურ ფასებს, რათა მაქსიმალურად დაიცვას მწარმოებელი.

- ❖ შრომის უსაფრთხოებისა და უფლებების დაცვის სისტემის სრულყოფა - დასაქმებულების სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის უფლება, როგორც ერთ-ერთი ფუნდამენტური უფლება, გარანტირებულია საქართველოს კონსტიტუციით, და არა ერთი საერთაშორისო დოკუმენტით. შრომის უფლება თავის თავში მოიაზრებს დასაქმებულთა უფლებას, უზრუნველყოფილი იყოს შრომის მაქსიმალურად უსაფრთხო და ჯანსაღი სამუშაო გარემო და დაცულ იქნეს შრომის კანონმდებლობით მათთვის მინიჭებული უფლებები.

- ❖ შრომითი მიგრაციის მონესრიგება - მიგრაციის სახელმწიფო სტრატეგიის მიხედვით, უნდა შეიქმნას სამართლებრივი და ინსტიტუციური გარემო საემიგრაციო გარემოს გაუმჯობესების მიზნით. მისი მიზნებია: ლეგალური მიგრაციის ხელშეწყობა; არალეგალური მიგრაციის წინააღმდეგ ბრძოლა; დაბრუნებულ მიგრანტთა რეინტეგრაციის ხელშეწყობა; მიგრაციის მართვის გაუმჯობესება და საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლება.

ბოლო პერიოდში ასევე უნდა აღინიშნოს უმუშევრობაზე მოქმედი კიდევ ერთი ფაქტორი - პანდემია. პანდემიამ უარყოფითი გავლენა მოახდინა უმუშევრობის მაჩვენებელზე. ვფიქრობთ, რომ პოლიტიკურ-ეკონომიკური გადაწყვეტილებები, როგორც ქვეყნის შიდა რეგულაციებისათვის, (რომელის შედეგებიც შეიძლება მრავალფარიანტული იყოს), ასევე საგარეო ურთიერთობებისათვის გავლენას ახდენს ეკონომიკურ მდგომარეობაზე.

ამ საკითხთან დაკავშირები ასევე ვფიქრობთ, რომ თანამედროვე გლობალურ სამყაროში, პანდემია უარყოფითად აისახა უმუშევრობის მაჩვენებელზე. გაჩერდა მსოფლიო ეკონომიკა, რამაც დიდი ზიანი მიაყენა მოსახლეობის კეთილდღეობას. ჩვენთვის მნიშვნელოვანია ეკონომიკური მხარის ანალიზი, რადგანაც ვთვლით, რომ მსოფლიოს ქვეყნებს შორის სხვადასხვა ინტეგრაციული თუ სახელმწიფო ურთიერთობები ამა თუ იმ ქვეყნის ეკონომიკას და მის სუბიექტებს აყენებს სხვადასხვა მდგომარეობაში, რასაც შეუძლია გამოიწვიოს მათი საწარმოო შესაძლებლობების გაზრდა, ასევე მათი შემცირებაც. ეს კი სხვადასხვანაირად აისახება ეკონომიკური ციკლის გამოვლინებასა და ეკონომიკურ ზრდაზე მოცემულ ქვეყანაში.

COVID-19-ის პანდემიამ მსოფლიო ეკონომიკა მანამდე არნახული გამოწვევების წინაშე დააყენა. შემთხვევითი არ არის, რომ პანდემიით პროვოცირებულ კრიზისს ბოლო ასი წლის ყველაზე მასშტაბურ ეკონომიკურ კრიზისებს ადარებენ - 1929-1933 წლების „დიდი დეპრესიას“ და 2008-2009 წლების „დიდი რეცესიას“. „დიდმა ლოკდაუნმა“ (Gopinath,

2020), საერთაშორისო სავალუტო ფონდის შეფასებით, სინქრონულად შეასუსტა ეკონომიკური აქტივობა მთელ მსოფლიოში, მკვეთრად შეამცირა შინამეურნეობათა მოხმარება, განსაკუთრებით დააზიანა მომსახურების სექტორი, დიდი დარტყმა მიაყენა შრომის ბაზარს და საერთაშორისო ვაჭრობას (IMF, 2020). შედეგად, მასობრივად დაიკარგა სამუშაო ადგილები და დაიშრიტა შინამეურნეობების რეგულარული შემოსავლის წყაროები, რამაც სიღარიბის დონის მკვეთრი ზრდის რეალური საფრთხე წარმოქმნა. ცხადია, საქართველო ვერ დარჩებოდა აღნიშნული მოვლენების მიღმა, მით უმეტეს, რომ პანდემიური კრიზისით განსაკუთრებით დაზიანდა მომსახურების სექტორი, მათ შორის, ტურისტული ინდუსტრია, რომელიც ქვეყნის ეკონომიკის 74%

შეადგენს. მიუხედავად იმისა, რომ მთავრობის მიერ დანესებული ანტიპანდემიური შეზღუდვების ფონზე დაავადების გავრცელების მასშტაბი თავდაპირველად საკმაოდ მცირე იყო, ქვეყნის ეკონომიკას მაინც დიდი ზიანი მიაღწია. COVID-19-ის შემდგომი გავრცელების პრევენციის მიზნით შემოღებული შეზღუდვების, მათ შორის, იძულებითი შიდა იზოლაციის მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური შედეგების თუნდაც ნაწილობრივ განეიტრალების მიზნით, მთავრობებმა, მათ შორის, საქართველოს მთავრობამ, დაიწყო გადაუდებელი ანტიკრიზისული ღონისძიებების განხორციელება, რომელთა ეფექტიანობის შეფასება, პანდემიის მასშტაბების თითქმის განუწყვეტელი ზრდის პირობებში, ერთობ რთული აღმოჩნდა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. აბესაძე რ. ეკონომიკური განვითარება და უმუშევრობა. ჟურნალი: „ეკონომისტი“, 2017, ტომი XIII, #2, 13-21.
2. პაიჭაძე ნ. უმუშევრობის პრობლემა საქართველოში და მისი დაძლევის გზები. ჟურნალი „ეკონომიკა და ბიზნესი“, ტომი IX, N1, 2016.
3. <http://geoeconomics.ge/?p=13645>
4. Cyclical Unemployment – Definition, Causes and Cure - <https://goo.gl/5URKTs>
5. World Employment And Social Outlook, Trends 2015. International Labour Office(ILO), Geneva 2015.